

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. สารสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานด้านเด็ก

การดำเนินงานด้านเด็ก นั้น มีการดำเนินงานภายใต้รัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่สำคัญ โดยสรุปดังนี้

1.1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีบทบัญญัติในการรับรองสิทธิประชาชน และสิทธิเด็ก ดังนี้

1. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 4) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) คือ คุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน รัฐธรรมนูญใหม่ได้ให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีความหมายว่ารัฐต้องปฏิบัติต่อประชาชน โดยถือว่าประชาชนเป็นมนุษย์คนหนึ่ง รัฐจะปฏิบัติต่อคนเสมือนหนึ่งคนเป็นสัตว์หรือสิ่งของไม่ได้ (มานิตย์ จุมปา, 2540, 2547, น. 57)

2. ความเสมอภาคและความเท่าเทียมของบุคคล และห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างเรื่องอายุ (มาตรา 30) ซึ่งหมายความว่า เด็ก ๆ จะมีฐานะเสมือนคนอื่นในสังคมมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกำหนด นอกจากการได้รับปัจจัย 4 เด็ก ๆ จะมีโอกาสแสดงออกทั้งทางด้านความคิดและการกระทำเท่าที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายกับตัวเด็กเอง

3. สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ฟรีจากรัฐ ซึ่งหมายความว่ารัฐจะต้องจัดการศึกษาในชั้นพื้นฐานฟรีแก่เด็ก โดยต้องจัดการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพที่เท่าเทียมกัน (มาตรา 43)

4. หน้าที่ของรัฐที่ต้องคุ้มครองและเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวและไม่มีผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้ง ซึ่งหมายความว่า เด็กที่ได้รับความรุนแรงจาก ครอบครัว ไม่ว่าจะถูกทุบตี ถูกล่วงเกินทางเพศ หรือถูกทอดทิ้ง ขาดปัจจัยสี่ในการดำเนินชีวิต เป็นหน้าที่ของรัฐต้องเอื้อมมือเข้าไปช่วยเหลือเด็กเหล่านั้น (มาตรา 53)

5. บทบาทของรัฐที่ต้องคุ้มครองและพัฒนา ซึ่งหมายความว่า รัฐต้องมีนโยบายการพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ และคุ้มครองให้เด็กอยู่รอดปลอดภัย (มาตรา 80)

6. บทบาทรัฐที่ต้องคุ้มครองแรงงานเด็ก ซึ่งหมายความว่า รัฐต้องคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กไม่ให้ละเมิดกฎหมายแรงงาน และต้องส่งเสริมสนับสนุนแรงงานเด็กให้ได้รับโอกาสทางสังคมเหมือนเด็กทั่ว ๆ ไปด้วย (มาตรา 86)

7. การพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กในสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ให้มีองค์กกรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กเข้าเป็นคณะกรรมาธิการวิสามัญด้วย ซึ่งหมายความว่า ปัญหาของเด็กจะได้รับการแก้ไข เด็กจะได้รับการพัฒนาและโอกาสต่าง ๆ ตรงตามความต้องการของเด็กมากขึ้น เพราะจะมีผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงเข้าไปเป็นปากเป็นเสียงแทนเด็ก (มาตรา 190)

1.2 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2532 โดยประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับอนุสัญญานี้ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2534 มีจำนวน 54 ข้อ สามารถจัดแบ่งสาระสำคัญของสิทธิเด็กออกเป็นหมวดหมู่ได้ 4 ประการ คือ (กองนิติการ, 2547, น. 5-6)

1) สิทธิที่จะอยู่รอด (Survival Rights) โดยเด็กมีสิทธิในการมีชีวิต การได้รับการดูแลสุขภาพอนามัย โภชนาการ ความรัก การเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคมในการเลี้ยงดูอย่างดีที่สุด การศึกษาการมีทักษะชีวิตที่ถูกต้อง

2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Protection Rights) โดยเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการถูกละเมิดปฏิบัติ จากการถูกล่วงละเมิดสิทธิ ถูกกลั่นแกล้ง รังแก หรือถูกทอดทิ้ง คุ้มครองเด็กที่ไม่มีครอบครัว เด็กลี้ภัย เด็กพิการ แรงงานเด็ก การเอาเปรียบเด็ก ความเป็นส่วนตัวของเด็ก

3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Development Rights) โดยเด็กมีสิทธิที่จะได้เล่นและพักผ่อน เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม คือ การศึกษาทุกประเภททั้งในและนอกโรงเรียนการรับข่าวสาร และสิทธิที่จะได้มีมาตรฐานความเป็นอยู่พอเพียงกับการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ศีลธรรม และสังคม

4) สิทธิที่จะมีส่วนร่วม (Participation Rights) โดยเด็กมีสิทธิแสดงความคิดเห็นทุกเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กมีบทบาทในชุมชน เสรีภาพในการติดต่อ การแสดงทัศนะของเด็กจะต้องมีการให้ความสำคัญอย่างเหมาะสม

1.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2547 ที่ผ่านมา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

หลักการ คือ การให้การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็กทั้งระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งยึดหลัก 4 ประการ คือ การมีชีวิตรอด การได้รับการปกป้อง การพัฒนา และการมีส่วนร่วม และไปเป็นตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 53 และมาตรา 80 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองเด็กจากการใช้ความรุนแรงและ การปฏิบัติไม่เป็นธรรมและส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายและความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และชุมชน รวมทั้งดูแลเด็กที่ไม่มีผู้ดูแล และให้การคุ้มครองและพัฒนาเด็ก โดยยึดหลักการเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กตลอดจนปรับปรุงกฎหมายในรูปแบบของประกาศคณะปฏิวัติเป็นพระราชบัญญัติอันสอดคล้องกับการปกครองระบบประชาธิปไตย สาระสำคัญ

(1) ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 เรื่องการคุ้มครองความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา และฉบับที่ 294 เรื่องการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยนำเนื้อหาสาระมารวมเป็นร่างฉบับเดียวกัน

(2) กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รับผิดชอบการดำเนินการให้การคุ้มครองเด็กทั้งระบบ โดยมีหน่วยงาน สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ รับผิดชอบงานด้านนโยบาย กำหนดมาตรการกลไกในการ คุ้มครองเด็ก ส่วนหน่วยงานปฏิบัติการให้การคุ้มครองเด็กและให้การบริหารมีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เป็นผู้รับผิดชอบ และนอกจากนี้กำหนดให้สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ส่วนคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด มีพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ ส่วนกระทรวงศึกษาธิการมีภารกิจตามหมวด 7 เรื่องการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา จัดระบบงานและกิจกรรมให้คำปรึกษาอบรมแก่

นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง รวมทั้งออกกระเปียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(3) กำหนดให้มีกลไกกระบวนการให้การคุ้มครองเด็กในรูป คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก 2 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด (กรุงเทพมหานคร) ด้วย โดยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และองค์กรภาคเอกชนในรูปแบบสหวิชาชีพ เพื่อระดมความคิดในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเด็กทั้งระบบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ที่มีประสบการณ์โดยทำหน้าที่ เสนอนโยบายและกำหนดมาตรการในเรื่องการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ในการเข้าไปตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาฟื้นฟู รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำแก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

(4) กำหนดวิธีการที่จะต้องปฏิบัติต่อเด็กอันจะเป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก คือ

- การปฏิบัติต่อเด็กต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก และไม่เป็นทางเลือกปฏิบัติ

- การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็ก ที่อยู่ในความปกครองตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

- เด็กต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอนจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง แต่ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนด

- เด็กได้รับการคุ้มครองจากการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ ในทางที่เป็นภัยต่ออนาคตเด็ก หรือจะทำให้เด็กเกิดความเสียหาย

- สิทธิได้รับการดูแลสุขภาพ การศึกษา นันทนาการ และการฝึกอาชีพ และแนะแนวทางให้คำปรึกษา และอบรม รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟู

- รวมทั้งให้การคุ้มครอง กรณีดังต่อไปนี้ คือ กระทำทารุณกรรมเด็ก จงใจหรือละเลยไม่ใช้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิต หรือการรักษาพยาบาลแก่เด็ก ยินยอมให้เด็กประพฤตินไม่เหมาะสม, ยินยอมให้เด็กไปเป็นขอทาน ฯลฯ

(5) กำหนดให้มีมาตรการให้การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก กล่าวคือ

- การสงเคราะห์ คือ การให้การช่วยเหลือเด็กซึ่งได้รับการสงเคราะห์ เพื่อจะช่วยเหลือครอบครัวเด็ก การพัฒนาการของเด็กเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม รวมทั้งส่งเด็กเข้ารับการ

สงเคราะห์สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานสงเคราะห์และสถานพัฒนาและฝึกอาชีพ โดยต้องได้รับความยินยอมของผู้ปกครองเป็นหลัก แต่หากไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุผลอันควร ผู้มีอำนาจก็มีอำนาจส่งเด็กเข้ารับการสงเคราะห์ได้

- การคุ้มครองสวัสดิภาพ คือ การให้การคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด เด็กชื้อหรือเสพยาหรือ สุรา เพื่อปกป้องดูแลและพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกาย และจิตใจแก่เด็กที่พึงต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

- การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา คือ วิธีการในการควบคุมความประพฤตินักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดให้โรงเรียน และสถานศึกษาต้องจัดระบบและกิจกรรมในการ แนะนำ ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง กำหนดระเบียบวินัยให้นักเรียนและนักศึกษา ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(6) จัดกลไกให้ผู้มีหน้าที่ในเรื่องการคุ้มครองเด็ก สามารถเข้าไปช่วยเหลือ โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้มีหน้าที่ในการให้การคุ้มครองเด็ก (ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) มีอำนาจหน้าที่ในการสงเคราะห์คุ้มครองเด็กที่อยู่ในเขตอำนาจ และมีอำนาจหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพและสถานพัฒนาและฟื้นฟูและสถานพินิจที่อยู่ในเขตด้วย

(7) กำหนดให้มี “กองทุนคุ้มครองเด็ก” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่พึงต้องได้รับการสงเคราะห์ และคุ้มครอง รวมทั้งส่งเสริมความประพฤติเด็ก โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุน บริหารให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

สำหรับบทกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืน ตามพระราชบัญญัตินี้ มีโทษไม่รุนแรง บางกรณีเป็นมาตรการกำหนดให้เป็นหน้าที่ซึ่งไม่มีบทลงโทษ ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้จะมุ่งเน้น เนื่องการสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก พร้อมทั้งเป็นการเยียวยาและฟื้นฟูเด็ก และครอบครัว ไม่มีลักษณะประสงค์ที่จะเป็นการลงโทษทางอาญาโดยตรง ประกอบกับการกระทำรุนแรง กฎหมายอาญาได้มีบทบัญญัติโทษไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

2. แนวคิด ผลการศึกษาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาความหมายเด็กเร่ร่อนดัง คือ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่กระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้งได้ให้ความหมายของคำว่าเด็กด้อยโอกาสว่า

เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากมีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าปกติทั่วไป เนื่องจากเป็นผู้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาอื่น ๆ จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และสามารถบรรลุถึง ศักยภาพขั้นสูงสุดได้ และเพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดประเภทของเด็กด้อยโอกาสในลักษณะสากล โดยแบ่งเป็นหลายประเภท และได้ให้ความหมายของ “เด็กเร่ร่อน” หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม

มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ได้ให้ความหมาย “เด็กเร่ร่อน” หรือ เด็กข้างถนน หมายถึง เด็กที่ออกจากบ้าน เพราะทนสภาพบีบคั้นต่าง ๆ นานา ภายในบ้านไม่ไหว เช่น ถูกลงโทษหรือถูกข่มขืนกระทำชำเรา ถูกทอดทิ้ง ขาดการเอาใจใส่ดูแลครอบครัว เด็กเหล่านี้มีอายุตั้งแต่ 5-17 ปี ส่วนใหญ่เป็นเด็กชาย มาจากครอบครัวทุกอาชีพทุกจังหวัด ประมาณว่าทั่วประเทศมีอยู่ราว 30,000 คน ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่อื่น ๆ เช่น เชียงใหม่ พัทยา ขอนแก่น เมื่อเด็กออกจากบ้านมาใช้ชีวิตเร่ร่อนแล้วจะทำทุกอย่างเพื่อความอยู่รอด ตั้งแต่ขอทานเข็ดกระจก เก็บขยะขาย รับจ้างทั่วไป ที่ผิดกฎหมาย ได้แก่ ลักขโมย ขายส่งยาเสพติด ค้าบริการทางเพศ ที่พักหลบนอน จะพักในที่ปลอดภัยจากการไล่จับของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ ตึกร้าง อุโมงค์ โบกี้รถไฟ สวนหย่อมสาธารณะ บางกลุ่มที่เข้าสู่วัยรุ่นและหาเงินได้ง่ายจากการทำสิ่งผิดกฎหมาย จะพัฒนาไปสู่การเช่าหอพัก

มติคณะรัฐมนตรี เรื่องนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส วันที่ 26 ตุลาคม 2547 ได้ให้คำจำกัดความเด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (เว้นแต่กรณีที่ต้องดูแลเป็นพิเศษให้ขยายอายุเป็น 24 ปี) ที่ประสบปัญหาหรือตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก หรืออยู่ในสถานการณ์ที่ด้อยกว่าเด็กทั่วไป จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย โดยแบ่งประเภทเด็กด้อยโอกาส คือ

1. เด็กถูกปล่อยปละละเลย ได้แก่ เด็กเร่ร่อน / ขอดทาน เด็กถูกทอดทิ้งและกำพร้า เด็กในสลัม/ชุมชนแออัด
2. เด็กถูกละเมิดสิทธิ ได้แก่ เด็กถูกทารุณ โสเภณีเด็ก เด็กถูกข่มขืนและแรงงานเด็ก
3. เด็กประพฤตินไม่เหมาะสม ได้แก่ เด็กติดสารเสพติด เด็กตั้งครรรณ์อกสมรส หรือตั้งครรรณ์ก่อนวัยอันควร
4. เด็กพิการทางกาย/จิตใจ อารมณ์ ทางสติปัญญาและการเรียนรู้
5. เด็กขาดโอกาส/ยากจน เข้าไม่ถึงบริการ ได้แก่ เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ เด็กถูกกรรมกรก่อสร้าง ลูกกรรมกรว่างงาน เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กยากจน เด็กไม่ได้รับสัญชาติไทย เด็กไม่มีสูติบัตรหรือทะเบียนบ้าน
6. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ ได้แก่ เด็กเป็นเอดส์ เด็กกำพร้าเพราะพ่อแม่ตายเพราะเอดส์

นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ จากมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก (วัลลภ ตังคณานุรักษ์, 2535, น. 9) ได้ให้ความหมายของเด็กเร่ร่อนในสังคมไทย ใน 2 ลักษณะ คือ

1. เร่ร่อน ตามวิถีชีวิตของครอบครัว เป็นพวกที่จะเคลื่อนย้ายตามครอบครัวไปตามแหล่งงาน เช่น กรรมกรก่อสร้าง ชาวเรือเร่ เป็นต้น ที่ตระเวนขายแรงงานตามแหล่งก่อสร้าง และรับจ้างขนสินค้าล่องไปตามแม่น้ำ ซึ่งวิถีชีวิตเช่นนี้เด็กที่เป็นลูกหลาน จำต้องติดตามไปด้วย เด็กเร่ร่อนลักษณะนี้จึงเป็นเด็กเร่ร่อนเพราะวิถีการดำรงชีพของครอบครัวต้องเคลื่อนย้ายอยู่เสมอ
2. เร่ร่อนตามวิถีชีพของตน ลักษณะของเด็กเร่ร่อนกลุ่มนี้ สังคมไทยน่าจะต้องใส่ใจอย่างจริงจังและต่อเนื่องมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการออกเร่ร่อนของเด็ก เนื่องจากปัจจัยผลักดันจากครอบครัวหย่าร้าง แม่เลี้ยง/พ่อเลี้ยงโหดร้าย ด่าทอ ทุบตี เด็กขาดความสุข ขาดความอบอุ่นในครอบครัว กระทั่งต้องหนีออกมาเร่ร่อน

สถาบันเด็ก มูลนิธิเด็ก ได้รวบรวมเรื่องเด็ก หาหนังสือนโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว (พ.ศ. 2545-2554) ในด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ภายใต้เงื่อนไขและหลักประกันทั้งปัจจัยภายในและนอกประเทศ ตามทิศทางและการปรับยุทธศาสตร์ใหม่ จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ และการคุ้มครองจากครอบครัวและสังคม มีความสามารถในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากการบริการที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ เต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการตามวัย ที่ทักษะในการดำรงชีวิตและพึ่งตนเองได้ตลอด จนรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ภายใต้ระบบการบริหารการจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และมีมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคมอย่างต่อเนื่อง

คุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์

1. มีความผูกพันในครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีทักษะในอาชีพและการดำรงชีวิตที่รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น

2. มีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรง และรู้จักการป้องกันตนเองจากโรคและสิ่งเสพติด

3. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ จริยธรรมคุณธรรมและมีพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบตามวัย

4. มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรีและความภูมิใจในการทำงานสุจริต

5. รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลรอบด้านและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6. รู้จักช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและมีส่วนร่วมเมื่อการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

จากการรายงานสัมมนาระดับชาติเรื่องเด็กเร่ร่อน 16-18 มกราคม 2534 (รายงานการสัมมนาระดับชาติ เรื่องเด็กเร่ร่อน, 2534, น. 57-59) ได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาเด็กเร่ร่อนโดยสรุปดังนี้

1. จากผลสืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมาส่งผลให้รูปแบบของสังคมชนบทกลายเป็นสังคมเมืองและอุตสาหกรรมมากขึ้น มีวิถีการดำเนินชีวิตที่แข่งขันกันมากขึ้น ระบบการเอื้อเพื่อเอื้อแก่ พี่พวกันและกันของชุมชนและสังคมกลับลดน้อยลง นอกจากนี้ภาวะทางเศรษฐกิจที่บีบคั้นทำให้พ่อแม่ต้องออกมาทำงานนอกบ้าน จึงไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูเด็กเท่าที่ควร สำหรับครอบครัวที่มีฐานะดีหรือฐานะปานกลาง นั้น หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กมักเป็นเรื่องของโรงเรียนและสถานรับเลี้ยงเด็ก ส่วนครอบครัวที่มีฐานะยากจน ที่เด็กไม่สามารถเข้าสู่ระบบโรงเรียนได้นั้น พ่อแม่จะมีส่วนผลักดันให้เด็กออกมาทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เช่น ขายพวงมาลัย ชั้รองเท้า คู้ยขยะ และมีแนวโน้ม ให้เกิดภาวะกดดันจากทางบ้าน พร้อมทั้งจะหนีออกมาเป็น เด็กเร่ร่อนได้ง่าย

2. การย้ายถิ่นของประชากรจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมืองมีอัตราสูงมากขึ้น ทำให้เด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีอัตราสูงขึ้นด้วย ปัญหาที่ตามมาคือที่อยู่อาศัยและบริการทางสังคมที่รัฐให้ไม่เพียงพอ เด็กที่อยู่ในเขตชุมชนแออัดต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อร่างกายและจิตใจ ไม่ได้รับการพัฒนาการตามวัย ซึ่งเกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนก่อให้เกิดปัญหาเด็กเร่ร่อนได้

3. โครงสร้างของครอบครัวไทยเล็กลง มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนรูปแบบครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ในระบบครอบครัวลดน้อยลง เด็กขาดความรักความอบอุ่น เมื่อเกิดปัญหาและหาทางออกไม่ได้ อาจหนีออกมาเร่ร่อนนอกบ้าน

4. สภาพสังคมที่เป็นอยู่ทำให้วิถีชีวิตและค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป เด็กสามารถได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่างประเทศ ที่ไม่เหมาะสม โดยขาดการกลั่นกรองในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ และจำนวนที่เพิ่มขึ้นของสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีค่านิยมที่ผิด ๆ การเลียนแบบการบริโภคฟุ่มเฟือย ในที่สุดส่งผลให้เด็กหนีออกจากบ้านมาเร่ร่อน เพื่อหาความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิต

5. นิสัยของเด็กเองที่ต้องการความเป็นอิสระ ชอบการใช้ชีวิตที่ท้าทาย เบื่อหน่ายการเรียนรวมทั้งเด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุที่ติดเพื่อน เมื่อถูกเพื่อนชักจูงย่อมมีโอกาสที่ออกมาเร่ร่อนตามไปด้วย

6. ปัญหาสภาวะความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ ส่งผลให้เด็กที่เป็นสมาชิกครอบครัวยากจน ขาดโอกาสที่จะขอรับบริการต่าง ๆ ที่จะพัฒนาศักยภาพของเด็กในทุก ๆ ด้าน ทำให้มีแนวโน้มที่จะเป็นเด็กเร่ร่อนมากขึ้น

7. ปัญหาทางอ้อมที่มีส่วนผลักดันให้เด็กออกมาเร่ร่อน ได้แก่ การตกอยู่ในสถานภาพนอกสมรส ไม่เป็นที่ต้องการของพ่อแม่ หรือการกำพร้า เพราะพ่อแม่เสียชีวิตหรือทอดทิ้งไปไม่เป็นที่ต้องการของครอบครัว ก็มีผลผลักดันให้เด็กออกมาเร่ร่อนได้ รวมทั้งเด็กที่ไม่สามารถปรับตัวอยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐได้ ต้องการเป็นอิสระยอมหนีออกมาเร่ร่อนได้ด้วย

จีน แบร์รี่ (อ้างถึงใน กองสังคมสงเคราะห์, 2536, น. 7) ได้ให้แนวคิดถึงสาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาเด็กเร่ร่อนที่น่าสนใจและน่าจะเป็นการป้องกัน พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาลูกเด็กเร่ร่อน ซึ่งจำเป็นต้องกลับมาสนใจสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักและสำคัญในสังคม โดยช่วงการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาที่มีได้เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรควบคู่กันไป ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาเกิดการเลียนแบบจนสูญเสียค่านิยมที่ดีดั้งเดิม พ่อแม่ไม่ทำบทบาทของตนส่งผลกระทบต่อลูกทั้งทางด้านปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ศีลธรรม เด็กขาดแบบอย่างที่ดี เกิดการมองโลกที่ผิด หนีออกจากบ้าน โดยเด็กเหล่านี้เป็นเด็กที่มีความเจ็บป่วยทั้งร่างกายและจิตใจ

และมีแนวคิดด้านการให้บริการ ว่าควรเป็นในเรื่องการรักษาจิตใจเด็ก บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กเป็นบุคคลที่สำคัญ ควรได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง จนเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้การทำงานกับเด็กควรมองเด็กว่ามีคุณค่าในฐานะเป็นคน มีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก เป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้อย่างจริงจังต่อผู้้อย่างไม่ทอดทิ้ง

แนวคิด-ค่านิยม ของงานสังคมสงเคราะห์ (สายจิตร์ สิงหนเสนี, 2541) แนวคิดเรื่องของคุณค่าหรือค่านิยม ซึ่งต้องถือปฏิบัติเป็นประจำคือ

1. สังคมย่อมต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของบุคคลแต่ละคน
2. คนและสังคมย่อมมีส่วนเกี่ยวพันกัน
3. ทั้งคนและสังคมย่อมมีความรับผิดชอบร่วมกัน
4. แม้ว่ามนุษย์จะมีความต้องการเหมือน ๆ กัน แต่บุคคลแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันและมีลักษณะเฉพาะเป็นราย ๆ ไป
5. เพื่อในศักยภาพของคนทุกรูปทุกนาม และความรับผิดชอบที่ทุกคนจะมีต่อสังคมก็คือการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง
6. สังคมมีภาระรับผิดชอบในการจัดข้อขัดข้องหรืออุปสรรคให้แก่สมาชิกในชุมชน (ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแต่ละคน)

สุนันทา เสียงไทยและคณะ (2531) ได้ศึกษาเด็กเร่ร่อน 175 คน แบ่งได้เป็นเด็กเร่ร่อนตามที่สาธารณะ 128 คน และกลุ่มเด็กเร่ร่อนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ 47 คน พบว่าเด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่คือร้อยละ 96 เป็นชายอายุที่พบมากอยู่ในช่วง 11-14 ปี ร้อยละ 63.4 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.4 และมีเชื้อชาติไทยร้อยละ 99.4 การศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาประถมต้นคือระดับ ป.1-ป.4 ร้อยละ 64.6 และคาดว่าปัจจัยที่อาจมีส่วนช่วยผู้ให้เด็กออกมาเร่ร่อนคือการใกล้ชิดหรือการรับรู้เกี่ยวกับการออกเร่ร่อนของบุคคลใกล้เคียง โดยสภาพและบรรยากาศในครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนให้เด็กตัดสินใจออกเร่ร่อน ลักษณะการออกมาเร่ร่อนอยู่กันเป็นกลุ่มกับเพื่อนมีมากถึงร้อยละ 28 ด้านอาชีพพบว่าเด็กส่วนใหญ่ใช้วิธีขอเงิน คิดเป็นร้อยละ 64.6 ในด้านจิตใจของเด็กและบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ผูกพันด้วย พบว่าคำตอบกระจายตัวในสัดส่วนที่ใกล้เคียงตามลำดับดังนี้ 1. เพื่อน 2. แม่ 3. พ่อและแม่ โดยที่เด็กมีความคิดเห็นถึงอาชีพที่ต้องการเป็นมากที่สุดคือตำรวจร้อยละ 22

จากการสรุป พบว่าปัญหาที่เด็กเร่ร่อนประสบนั้นมีอยู่ 4 ประการ

1. การขาดปัจจัยสี่
2. การขาดความเหมาะสมในสภาพแวดล้อมทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม
3. การขาดหรือด้อยโอกาสที่จะได้รับบริการทางสังคม โดยเฉพาะทางการศึกษาทั้งด้านความรู้ สำนึก และด้านอาชีพ
4. การขาดความหวังและความมั่นคงในอนาคต

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2539) ได้ศึกษาเด็กเร่ร่อนรวม 100 คน โดยเน้นเด็กที่ออกมาเร่ร่อนตามที่สาธารณะในกรุงเทพมหานคร 5 แห่ง ได้แก่ สถานีรถไฟหัวลำโพง, สนามหลวง, สะพานพุทธ, สวนจตุจักร, วงเวียนใหญ่ แห่งละ 20 คน พบว่าเด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ

90 เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 11-15 ปี บุคลิกภาพของเด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่จะต่อสู้ชีวิต สามารถพูดคุยติดต่อสัมพันธ์ กับบุคคล ภายนอกได้ดี บางคนลักษณะก้าวร้าว และเผชิญหน้า ปัจจัยที่ทำให้เด็กต้องออกมาเร่ร่อนได้แก่ การต้องการหางานทำ ซึ่งมีผลมาจากความต้องการของครอบครัวทางด้านการมีโอกาสร่วมกิจกรรม ทางสังคม และมีความหวังในชีวิต เด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่ต้องการมีงานทำ มีรายได้เป็นของตนเอง บางคนต้องการเป็นครู เป็นทหาร

กองสังคมสงเคราะห์ สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร (2536) ได้ศึกษา เด็กเร่ร่อนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 40 พื้นที่ พบเด็กเร่ร่อน จำนวน 362 คน เด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย เชื้อชาติไทย ศาสนาพุทธ สาเหตุที่เด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่ร้อยละ 37.31 ออกมาเร่ร่อน เพื่อหารายได้ช่วยเหลือ ครอบครัว รองลงมาคือครอบครัวแตกแยก และการหารายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเอง อาชีพขณะเร่ร่อนส่วนใหญ่ร้อยละ 34.38 จะมีอาชีพขอทานตามป้ายรถเมล์ รองลงมาคือ เช็ดกระจกรถยนต์ตามสี่แยก และขายบริการทางเพศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพของเด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่ นั้น มีความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและชีวิต อีกทั้งยังเสี่ยงที่จะเป็นพาหะแพร่กระจายโรคติดต่อร้ายแรงได้อีกด้วย เช่นโรคเอดส์ กามโรค และสำหรับ ความคาดหวังในอนาคตของเด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่ จะมีความคาดหวังที่จะมีอาชีพ ที่มั่นคงเป็นที่ ยอมรับในสังคม ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ต้องการเข้าฝึกอาชีพ กลับบ้านมี ที่พักอาศัย มี บ้านและครอบครัวที่อบอุ่น ความช่วยเหลือที่เด็กต้องการ พบว่าเด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.19 ต้องการรับความช่วยเหลือ คือต้องการเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ต้องการกลับเข้าศึกษาต่อ เมื่อเจ็บป่วยเข้ารับการรักษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเข้ารับการศึกษาฝึกอาชีพ และพากลับบ้านที่ต่างจังหวัด

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องเด็กเร่ร่อนนี้ทางผู้ศึกษาทำการศึกษาโดยใช้แนวคิดด้านพฤติกรรม และด้านจิตวิทยา ดังนี้

ทฤษฎีลำดับขั้นของแรงจูงใจ

Maslow's hierarchical theory of motivation (อ้างถึงใน กองวิชาการและแผนงาน, 2538, น. 14) ซึ่งมี 5 อันดับขั้นตอนด้วยกัน โดยเป็นไปในลักษณะของแรงจูงใจลำดับขั้น ต้องได้รับการตอบสนองก่อน แล้วจึงเกิดในลำดับต่อไป

1. ความต้องการทางสรีระ ความต้องการเพื่อตอบสนองความหิว ความกระหาย เป็น ความต้องการขั้นแรกสุด

2. ความต้องการสวัสดิการ ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัย มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปราศจากความกลัวการสูญเสียและภัยอันตรายทั้งปวง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการ ทางสรีระได้รับการตอบสนองแล้ว

3. ความต้องการความรัก เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการ 2 ชั้นแรกได้ ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการชั้นนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นความต้องการที่จะสัมพันธ์กับคนอื่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่นความรักสามีภรรยา พ่อแม่ลูก เพื่อน

4. ความต้องการ ความนิยมนับถือในตนเอง เป็นความต้องการชั้นสูงขึ้นไป ในขั้นนี้คนเราจะมีความต้องการการยอมรับ พอใจและภาคภูมิใจในตนเอง

5. ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน เป็นความต้องการชั้นสูงสุดของมนุษย์ เป็นขั้นที่มนุษย์ไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องปากท้อง ความปลอดภัย ความรัก ศักดิ์ศรี มนุษย์จะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เจริญงอกงามมากที่สุด มนุษย์จะศึกษาเพราะอยากรู้ จะสร้างสรรค์เพราะใจรัก จะทำงานเพราะอยากทำ

ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Theories of Personality)

โรเจอร์ (อ้างถึงใน กองสังคมสงเคราะห์, 2536, น. 12) ได้ให้ความหมายคำว่าบุคลิกภาพ คือ สัญญาลักษณ์ของบุคคลโดยการมองจากบุคคลอื่น

การริชชั (อ้างถึงใน กองสังคมสงเคราะห์, 2536, น. 12) มีความเห็นว่าบุคลิกภาพเป็นเรื่องส่วนรวม ทั้งหมดที่ประกอบเป็นตัวบุคคลรวมทั้งความรู้สึกนึกคิด การกระทำซึ่งอาจพิจารณาได้ 3 แนวทาง

1. แนวทาง ทางสังคม (Social Aspect) บุคคลที่ถูกเรียกว่า บุคลิกภาพดี หมายถึง เป็นบุคคลที่เป็นที่ชื่นชอบ ของบุคคลอื่น ๆ

2. แนวทางพฤติกรรมของบุคคล (Response Aspect) โดยจะพิจารณาว่าบุคคลอื่นมีการประพฤติกรรมปฏิบัติอย่างไร ในแต่ละสถานการณ์

3. แนวทางแห่งสาเหตุ (Cause Aspect) พิจารณาหาสาเหตุที่ทำให้คนมีพฤติกรรมต่าง ๆ กัน

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) (อ้างถึงใน ศรีเวื่อน แก้วกัจจาล, 2547, น. 17) ได้อธิบายเรื่องขั้นตอนการพัฒนาและประสบการณ์ในวัยทารกและวัยเด็ก เป็นรากฐานบุคลิกภาพของมนุษย์เมื่อเป็นผู้ใหญ่ บุคคลใดพัฒนาไปตามขั้นตอนดังกล่าวด้วยดี จะทำให้บุคคลผู้นั้นมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ หากไม่สมบูรณ์จะเกิดสภาวะที่ติดขัดอยู่กับขั้นตอนนั้น และ

ยังค้นหาส่วนที่ติดข้องต่อไป แม้ว่าจะผ่านวันที่เป็นไปตามขั้นตอนมาแล้วก็ตาม ซึ่งขั้นตอนทั้ง 5 มีดังนี้

1. ขั้นแสวงหาความสุข จากอวัยวะปาก (Oral stage) ตั้งแต่แรกคลอดจนถึง 18 เดือน ทารกจะมีความสุขในชีวิตโดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยปาก เช่นการดูด เคี้ยว กัด เล่น ด้วยเสียง ผู้ที่มีพัฒนาการขั้นนี้ไม่สมบูรณ์ก็ยังคงแสดงความสุขด้วยปาก เช่น ชอบสูบบุหรี่ กินจุบจิบ พุดคุย ฯลฯ

2. ขั้นแสวงหาความสุขจากทวารหนัก (Anal stage) ช่วงอายุตั้งแต่ประมาณ 18 เดือนถึง 3 ปี เป็นช่วงที่ทารกหาความสุขโดยทำกิจกรรมที่ใช้ทวารหนัก หากขั้นนี้ไม่สมบูรณ์ จะเป็นผู้ใหญ่ เจ้าระเบียบ จู้จี้ พิถีพิถัน รักความสะอาด

3. ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะเพศปฐุมภูมิ (Phallic stage) ช่วงอายุตั้งแต่ประมาณ 3-6 ปี เด็กมีความพึงพอใจทำกิจกรรมที่เนื่องด้วยอวัยวะเพศ เช่นการเล่นกับอวัยวะเพศของตน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการด้านอื่น ได้แก่การสำนึกถึงเพศของตนอย่างลึกซึ้ง ว่าตนเป็นหญิงหรือชาย เป็นการเลียนแบบบทบาททางเพศให้คล้ายตามเพศของตนเอง ช่วงเวลาวิกฤติในช่วงเวลานี้ เด็กเริ่มพัฒนาความก้าวร้าว อยากเป็นตัวของตัวเอง และเริ่มแสวงหาอัตลักษณ์แห่งตน (Self Identity)

4. ขั้นแสวงหาความสุขจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Latency stage) ช่วงอายุตั้งแต่ประมาณ 6-11 ปี เป็นระยะเวลาพักพัฒนาทักษะใหม่ ซึ่งในระยะนี้เด็กเริ่มพัฒนาชีวิตสังคมนอกครอบครัว และแสวงหาความพึงพอใจจากการติดต่อกับผู้คนรอบตัวและเพื่อนร่วมวัย เพื่อนสนิทมักเป็นเพศเดียวกันมากกว่าต่างเพศ โดยเป็นผลสืบเนื่องจากการเลียนแบบ และเลียนบทบาททางเพศ จากขั้นตอนที่ 3

5. ขั้นแสวงหาความสุข จากแรงกระตุ้นของทุดิยภูมิทางเพศ (Gential Stage) ช่วงอายุตั้งแต่ประมาณ 12-20 ปี อย่างเข้าสู่วัยรุ่นและเริ่มเป็นผู้ใหญ่ ลักษณะทางร่างกายที่แสดงออกทางเพศทำงานสมบูรณ์และประพฤติดนให้สมกับบทบาทเพศ และทั้งสองเพศ มีความพอใจคบหาสมาคม รักใคร่ผูกพันกับเพื่อนต่างเพศ ผู้มีอายุตอนปลายในขั้นตอนนี้ ถ้าไม่ติดพันกับการศึกษาหรือการเริ่มอาชีพแล้วมักแสวงหาคู่ครองแต่งงานและมีครอบครัว

บุคลิกภาพที่ดี คือ การประสมประสานการได้รับความพอใจตอบสนองต่อแรงกระตุ้นจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในอัตราที่เหมาะสมตามวัย

ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2544)

เป็นทฤษฎีที่มีมุมมองเกี่ยวกับบทบาทของการจูงใจครอบคลุมกว้างขวางทั้งสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวกับการทำงานทั้งหมดโดยสาระทฤษฎีนี้เชื่อว่า แรงจูงใจของมนุษย์จะเกิดขึ้นถ้าตนสามารถคาดหวังได้ว่าเมื่อทำงานสำเร็จแล้ว ก็จะได้รับสิ่งที่ต้องการได้จากงานนั้น ทฤษฎีความคาดหวังเห็นว่า คนเราย่อมมีเหตุผลที่จะคิดว่า ตนต้องทำอะไรบ้างจึงควรได้รับรางวัลผลตอบแทน และรางวัลผลตอบแทนต้องการมากเท่าไรจึงลงมือทำงานนั้น อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้มิได้มองแต่ว่า คนทำงานคิดอะไร แต่ยังพยายามเชื่อมความคิดดังกล่าวเข้ากับพื้นฐานแวดล้อมอื่นขององค์การซึ่งรวมแล้วอิทธิพลต่อการทำงานทฤษฎีความคาดหวังมีอยู่หลายฉบับ (Versions) ที่นักทฤษฎีแต่ละคนนำเสนอโดยมีสาระที่ต่างกันเล็กน้อย แต่ฉบับที่รู้จักยอมรับกันมากเป็นของวรูม (Vroom) และฉบับของพอร์เตอร์ (Porter) กับ ลอว์เลอร์ (Lawler) ที่เห็นพ้องกันว่าแรงจูงใจเป็นผลที่เกิดมาจากความเชื่อ 3 ประการของมนุษย์ ได้แก่

1. เรื่องความคาดหวัง (Expectancy) เป็นความเชื่อที่ว่า ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จย่อมอยู่ที่นั่น คนที่เชื่อเช่นนี้จึงเห็นว่าเมื่อไรที่ตนตั้งใจทำงานย่อมมีผลงานเกิดขึ้นแน่นอน
2. ความเป็นเครื่องมือหรือตัวการ (Instrumentality) เป็นความเชื่อที่ว่าผลงานที่เกิดขึ้นจากการใช้ความพยายามดังกล่าว จะเป็นเครื่องมือหรือตัวการที่ทำให้ตนได้รับรางวัลตอบแทน
3. ความมีคุณค่าที่คู่ควร (Valence) เป็นความเชื่อที่ว่ารางวัลตอบแทนที่ได้รับดังกล่าว จะต้องมิมีมูลค่าหรือคุณค่าที่เหมาะสมหรือมีความหมายกับตน

2.3 หน่วยงานที่ให้บริการแก่เด็กเร่ร่อน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน่วยงานในสังกัดระดับกรมที่ดำเนินการด้านเด็ก ดังนี้

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ มีหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ เสริมสร้างกลไก และให้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมศักยภาพ คัดกรองพิทักษ์สิทธิของเด็ก ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยจะสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่ดำเนินการแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน โดยมุ่งเน้นการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเด็กด้านการศึกษา อาชีพ ทักษะชีวิตและความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย ได้มีดำเนินการ ดังนี้

1. ดำเนินการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน และจัดทำโครงการสร้างสายใยรักพิทักษ์เด็ก (ใช้กระบวนการและกิจกรรมค่ายสร้างทางเลือกชีวิตให้กับเด็ก ซึ่งเป็น การเตรียมความพร้อมก่อนคืนเด็กสู่สังคมและครอบครัว รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนทางวิชาการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง)

2. เพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน โดยการให้ความรู้และ เสริมสร้างเทคนิควิธีการในการเลี้ยงดูเด็กแก่ครอบครัวและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

3. เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินการช่วยเหลือ คุ่มครองเด็กเร่ร่อนอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยกลไกในทุกกระดับ เพื่อเฝ้าระวัง เตือนภัย และให้ ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง เช่น โครงการคลังสมอง ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน

ซึ่งเป็นการส่งเสริมและบูรณาการทรัพยากรในพื้นที่ให้สามารถพัฒนาและแก้ไข ปัญหาเด็กอย่างเป็นระบบและยั่งยืนรวมถึงการผลักดันให้มีอาสาสมัครพิทักษ์เด็กเป็นต้น

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม มีหน้าที่ดำเนินการช่วยเหลือและคุ้มครอง สวัสดิภาพเด็กที่ประพฤติน่าไม่สมควรแก่วัย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ดำเนินงานในด้านนี้ให้การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ที่ได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม เช่น ถูกกระทำทารุณทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และทางเพศ หรือเด็กถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เช่น การซื้อ ขายเด็ก ถูกบังคับให้ขอทาน ถูกบังคับให้ค้ายาเสพติด คำบริการทางเพศ ตลอดจนประสานการทำงานในรูปแบบเครือข่ายองค์กรเพื่อเด็กเร่ร่อน ซึ่งมีองค์กรที่ทำงานด้านเด็กทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันทำงานเพื่อให้การปฏิบัติงานด้านกาให้ความช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนได้ทันเหตุการณ์ และมีการประชุมหารือเพื่อหาแนวทางร่วมกันในการป้องกันแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน

หน่วยงานในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมที่ให้บริการช่วยเหลือแก้ไข ปัญหา บำบัดฟื้นฟู และพัฒนาเด็กเร่ร่อนมีดังนี้

- สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร จังหวัดปทุมธานี
- สถานแรกรับเด็กชายปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดระยอง
- สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น
- บ้านพักเด็กและครอบครัว (มีจำนวน 9 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี

เชียงใหม่ ภูเก็ต นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ อุบลราชธานี สงขลา และนราธิวาส)

หน่วยงานดังกล่าวข้างต้น มีการดำเนินงานให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกสถานสงเคราะห์ ดังนี้

ภายในสถานสงเคราะห์ รับเด็กเข้าอุปการะในสถานแรกรับเด็ก สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเพื่อให้การสงเคราะห์ให้บริการด้านปัจจัยสี่ พื้นฟูสภาพจิตใจ พร้อมกับการศึกษาและฝึกวิชาชีพให้เด็กสามารถพึ่งตนเองและสามารถอยู่ในสังคมอย่างปกติได้เมื่อพ้นจากสถานสงเคราะห์แล้ว กรณีเด็กมีบิดามารดา จะติดตามบิดามารดาเด็ก หากสามารถรับอุปการะเด็กต่อไปได้จะส่งเด็กคืนครอบครัว กรณีไม่สามารถติดตามบิดามารดาเด็กได้ หรือบิดามารดาไม่สามารถอุปการะเด็กได้ จะนำเด็กเข้าอุปการะต่อในสถานสงเคราะห์เพื่อการศึกษาฝึกอาชีพต่อไป

ภายนอกสถานสงเคราะห์ โดยการสงเคราะห์ครอบครัวในรูปเครื่องอุปโภค บริโภค หรือเงินทุนประกอบอาชีพเพื่อให้ครอบครัวมีความมั่นคง ทางด้านเศรษฐกิจ และมีศักยภาพในการดูแลสมาชิกในครอบครัวได้

ส่วนการให้ความช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนต่างชาติ จะประสานนำเข้ารับการสงเคราะห์ที่สถานแรกรับ เด็กชายบ้านปากเกร็ด สถานสงเคราะห์บ้านเกร็ดตระการ หรือสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งจังหวัดนนทบุรี เพื่อสัมภาษณ์ข้อเท็จจริง ตรวจสภาพร่างกาย และประสานกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) โดยทางสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจะดำเนินการผลักดันเด็กเร่ร่อนเหล่านี้กลับประเทศตน ตั้งแต่ปี 2540 ถึงปี 2545 เด็กเร่ร่อนขอทานที่เข้ารับการสงเคราะห์ในหน่วยงานสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้แก่ สถานแรกรับเด็ก 2 แห่ง สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก 2 แห่ง และบ้านพักเด็กและครอบครัว จำนวน 9 แห่ง

หน่วยงานของกรุงเทพมหานคร

สำนักงานการสงเคราะห์และสวัสดิภาพสังคม สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการ เรื่องเด็กเร่ร่อนมาตั้งแต่ปี 2534 ในระยะแรกดำเนินงานในพื้นที่ 3 แห่ง คือ พื้นที่วงเวียนใหญ่ สีแยก อ.ส.ม.ท. และรามคำแหง เป็นโครงการนำร่อง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ต่อมาได้มีการขยายพื้นที่ดำเนินงานเพิ่มเป็น 5 พื้นที่ คือบริเวณ สนามหลวง สีแยกลาดพร้าว สีแยก อ.ส.ม.ท. สวนลุมพินี และดาวคะนอง โดยมีครูอาสาสอนดำเนินการอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ปัจจุบันพื้นที่การดำเนินงานด้านเด็กเร่ร่อนของกรุงเทพมหานครอยู่ในพื้นที่หลัก ๆ อยู่ 7 พื้นที่ คือ

1. บ้านสร้างโอกาสเด็กสวนจตุจักร และพื้นที่สวนจตุจักรและหมอชิตใหม่ เขตจตุจักร ประกอบด้วยพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ สถานีขนส่ง (หมอชิตใหม่) ภายในบริเวณสวนจตุจักร สวนผัก ชุมชนหนองจุก
2. ศูนย์สร้างโอกาสเด็กสวนลุมพินีและพื้นที่สวนลุมพินี เขตปทุมวัน ประกอบด้วยพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ บริเวณแยกอภัยวีดิษฐ์ ชุมชนหลังสวนลุมพินี ชุมชนพระเจน ใต้สะพานไทยเบลเยียม
3. ศูนย์สร้างโอกาสเด็กพระราม 9 และพื้นที่ดาวคะนอง เขตราชบุรีบูรณะ ประชาอุทิศ เขตทุ่งครุ ประกอบด้วยพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ชุมชนประชาอุทิศ 76 แยกบางประแก้ว สะพานข้ามคลอง ดาวคะนอง สีแยกสุขสวัสดิ์
4. ศูนย์สร้างโอกาสเด็กทุ่งครุ และพื้นที่ชุมชนบริเวณใกล้เคียง
5. ศูนย์สร้างโอกาสเด็กพฤษชาติคลองจั่น และพื้นที่ลาดพร้าวบริเวณสวนพฤษชาติคลองจั่น เขตบางกะปิ ประกอบด้วยพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ ชุมชนบางระจัน (รวมคำแห่งซอย 105) ชุมชนโรงปูนคลองตัน สีแยกราชคำแห่ง
6. ศูนย์สร้างโอกาสเด็กเชิงสะพานพระปกเกล้า เขตธนบุรี และพื้นที่สนามหลวง สถานีรถไฟบางกอกน้อย เขตพระนคร ประกอบด้วยพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ ริมคลองหลอด ชุมชนหลังโรงแรมรัตนโกสินทร์ สถานีรถไฟธนบุรี กระทรวงยุติธรรม ชุมชนศิริอำมาตย์
7. ศูนย์สร้างโอกาสเด็กสะพานพระราม 8 เขตบางพลัด และพื้นที่ชุมชนบริเวณใกล้เคียง

การจัดบริการสงเคราะห์เพื่อเด็กเร่ร่อน มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ เพื่อให้การสงเคราะห์ พัฒนา พื้นฟู เพื่อให้เด็กเร่ร่อนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติหรือใกล้เคียง โดยจัดให้บริการการศึกษาและการสงเคราะห์ตามสภาพปัญหาและความต้องการของเด็ก เพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน สื่อมวลชน รวมถึงประชาชนทั่วไป เพื่อร่วมกันในการป้องกัน สงเคราะห์ พัฒนาพื้นฟู และคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส

กิจกรรมที่ดำเนินการ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมเพื่อการป้องกัน ได้แก่ จัดอบรมให้ความรู้ในการเลี้ยงดูเด็กแก่พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ให้คำปรึกษาแก่พ่อแม่และผู้ปกครอง เสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เช่น ให้การสงเคราะห์ทุนในการประกอบอาชีพ ทุนการศึกษาหรือทุนฝึกอาชีพ จัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่เด็ก

และเยาวชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทและการเรียนรู้ร่วมกันในสังคม เช่นกิจกรรมเข้าค่าย พักแรม กิจกรรมค่ายผู้นำชุมชน

2. กิจกรรมเพื่อการสงเคราะห์ ได้แก่ จัดครูอาสาสอนและอาสาสมัครพิทักษ์เด็ก ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีเด็กเร่ร่อนโดยมุ่งเน้นการป้องกันเด็กกลุ่มเสี่ยงที่จะออกมาเร่ร่อน ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านการสอนหนังสือ และให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิต การจัดตรวจสุขภาพ นำเด็กเร่ร่อนที่เจ็บป่วยไปตรวจรักษาตามโรงพยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุข ให้การสงเคราะห์ค่าอาหาร เครื่องอุปโภคที่จำเป็น ประสานงานเพื่อให้เด็กได้กลับสู่ระบบโรงเรียนหรือการอบรมอาชีพระยะสั้น

3. กิจกรรมเพื่อการฟื้นฟู ได้แก่ จัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเด็กแห่งชาติ วันแม่ วันพ่อ เป็นต้น นำเด็กเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมของศูนย์เยาวชน กรุงเทพฯ การเข้าค่ายพักแรม การทัศนศึกษา ประสานงานความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ อาทิ UNICEF, LDSC (Latter-Day Saint Charity) ในการส่งเด็กหรือเยาวชนเพื่อรับการบำบัดหรือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามนโยบายของ พล.ต.ต.สุรศักดิ์ สุทธารมณีย์ ได้มอบหมายให้สถานีตำรวจนครบาลจำนวน 26 สน. และกองตำรวจรถไฟ โดย พล.ต.ต.จรัมพร สุระเมณี ได้จัดทำโครงการ “ครูตำรวจข้างถนน กองตำรวจรถไฟ” (Streetside Police Teachers Project) (railway police, 2547) เป็นโครงการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่เข้าไปทำหน้าที่เสมือน “ครู” เพื่ออบรมสั่งสอน เอาใจใส่ และช่วยเหลือดูแลเด็กเร่ร่อน ด้อยโอกาส หรือเด็ก ๆ ซึ่งสังคมเรียกกันติดปากว่า “เด็กข้างถนน” ที่อยู่ในเขตท้องที่ รับผิดชอบเป็นพิเศษ “ครูตำรวจข้างถนน” และความหมายในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “Streetside Police Teachers Project” โดยตั้งเป้าหมายของความสำเร็จของโครงการไว้ที่ “การทำให้เด็กสามารถดำรงตนอยู่ได้ภายในกรอบกติกาของสังคม และสังคมยอมรับเด็ก ๆ เหล่านี้ไม่ว่าเด็กเหล่านั้น จะกลับไปบ้าน หรือ ไม่มีบ้านจะกลับก็ตาม” แต่ภารกิจสำคัญประการแรกของ “ครูตำรวจข้างถนน” คือ จะต้องพยายามชักชวนจูงใจและชี้แนะ ให้เด็กกลับไปบ้านไปหาครอบครัวของตนเองก่อนเป็นเบื้องต้น แต่ถ้าเด็กปฏิเสธที่จะกลับไปบ้าน ไม่ให้ใครมาข่มเหงรังแกหรือบีบบังคับเพื่อหาประโยชน์ ในทางมิชอบจากเด็ก ๆ เหล่านั้น เช่น การบังคับการค้าประเวณี บังคับขูดตูด หรือใช้เป็นเครื่องมือในการจำหน่าย ยาเสพติด เป็นต้น รวมทั้งการประสานงานหาที่พักพิง ซึ่งอาจเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ให้เหมาะสม กับสภาพปัญหาและวัยของเด็ก ๆ แต่ละคนด้วยตั้งเป้าหมาย

วิธีดำเนินโครงการ ตำรวจทั้งชายและหญิงจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปพบปะเด็ก ๆ ที่มาอาศัยพักพิง ซึ่งมีหลายวัยตั้งแต่ 5-17 ปีปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 8-10 คน จะมารวมตัวพบ “ครูตำรวจข้างถนน” ในช่วงบ่าย ๆ ของทุกวัน บางวันก็มาหลายคน บางวันก็มาเพียง 2-3 คน โครงการนี้จะไม่ใช้วิธีบังคับเด็กให้มาพบ “ครูตำรวจข้างถนน” แต่จะใช้วิธีการนัดหมายชักจูงเด็ก ๆ เพื่อพาให้มินิสัยรับผิดชอบไปในตัว

หน่วยงานภาคเอกชน

มูลนิธิบ้านนกขมิ้น (มูลนิธิบ้านนกขมิ้น, 2547) เป็นโครงการหนึ่งขององค์การมิชชันนารี (ไอ เอ็ม เอฟ) ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1989 ณ 64/34 ซอยรودอนันต์ 1 ถนนสุขาภิบาล 2 เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยนายเออร์วิน กรอบลี ซึ่งเป็นมิชชันนารีในสังกัด ไอ เอ็ม เอฟ ปัจจุบันย้ายมาตั้งอยู่ที่ 89 ซ. รอดอนันต์ 3 ถ.สุขาภิบาล 2 เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ทำงานกับกลุ่มเด็กเร่ร่อน จรจัด เด็กกำพร้า และเด็กที่ถูกทอดทิ้ง โดยให้พักพิงกับเด็กเหล่านี้ ซึ่งบ้านแต่ละหลังของ มูลนิธิบ้านนกขมิ้น จะมีพ่อบ้านและแม่บ้านดูแลอยู่ เด็กที่อาศัยอยู่ในบ้านจะอยู่ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัวได้รับ ความรักและความเอาใจใส่ เช่นเดียวกับครอบครัวทั่วไปที่มีบุตรหลาน อยู่ในบ้านที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมและจิตใจ พวกเขาจะได้เรียนรู้ที่จะให้และรับความรักจาก ผู้อื่นรู้จักคุณค่าของตัวเอง รู้จักคุณค่าของผู้อื่น เด็กเหล่านี้จะได้รับการฝึกฝนให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบโดยการทำงานร่วมกัน พวกเขาจะได้รับการเกื้อหนุนและคำแนะนำเพื่อให้มีความคิดที่ถูกต้องรวมถึงการฝึกอาชีพตามถนัด เพื่อที่พวกเขาจะสามารถกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและเป็นประโยชน์แก่สังคมต่อไป

มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก (Foundation For The Better Life of Child) (มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, 2547) เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่มีประสบการณ์และความคิดในการพัฒนาเด็กอย่างยาวนาน ที่ต้องการจะเห็นงานพัฒนาเด็กในสังคมไทยดำเนินการขึ้นอย่างจริงจังและมีผลในทางรูปธรรมที่ชัดเจนจึงร่วมกันก่อตั้งมูลนิธิ โดยได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทยให้จัดตั้งเป็น มูลนิธิ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2531 ตามทะเบียนลำดับที่ 4021 โครงการต่าง ๆ ของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ซึ่งนอกจากงานเชิงวิชาการแล้วยังมีงานอีก 2 ลักษณะได้แก่

งานเชิงรุก ช่วยเหลือเด็กโดยครูข้างถนนรुकพบเด็กตามสถานที่ต่าง ๆ เช่นหัวลำโพง พัฒน์พงษ์ รัชสิด ปิ่นเกล้า ฯลฯ เพื่อช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนให้พ้นจากถนนมาสู่สภาพชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น และประสานช่วยเหลือเด็กและครอบครัว โดยการประสานงานรอบด้านเพื่อให้เกิดผลต่อการ

พัฒนาเด็ก เช่น ประสานเรื่องหลักฐานต่างๆ ส่งเข้าโรงเรียน ฝึกอาชีพ ทำงาน หรือกลับไปสู่วรรณครว

งานเชิงรอนรับเด็ก โดยการเปิด “บ้านอุปถัมภ์เด็ก” เป็นบ้านพักประจำสำหรับเด็ก กำนร เด็กเร่รอนหญิง เด็กครวรวแตกแยก เด็กพ่อแม่ต้องโทษ ฯลฯ เข้ามาอาศัยอยู่ และได้รับการพัฒนาตนเองเหมือนเด็ก ๆ ปกติทั่วไปมีเด็กอยู่ในความดูแลไม่ต่ำกว่า 70 คน และ “บ้านสร้งสรรคเด็ก” เป็นบ้านเปิดสำหรับเด็กชาย ได้ตัดสินใจเข้ามาทดลองใช้ชีวิตภายในบ้านเพื่อเปรียบเทียบกับการใช้ชีวิตอยู่ตามสถานที่ที่ว้ไปก่อนจะตัดสินใจหยุดการเร่รอน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

<p>ปัจจัยส่วนบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพศ - อายุ - ศาสนา - ภูมิลำเนาเดิม - ระดับการศึกษา <p>ปัจจัยด้านครอบครัว</p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสมาชิกในครอบครัว - รายได้ของครอบครัว - ความสัมพันธ์ในครอบครัว 	<p>วิถีชีวิตในการเลี้ยงชีพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สภาพการเร่รอน - การประกอบอาชีพ - รายได้และรายจ่าย - การตอบสนองความต้องการด้าน อาหาร,ที่พักอาศัย,สุขภาพและนันทนาการ - การเผชิญปัญหาจากการเร่รอน <p>ความคาดหวังของเด็กเร่รอน</p>
--	---